

Poznámky k adventivní flóře severní Moravy a Slezska
1. *Euphorbia taurinensis*
Notes on the adventive flora of the northern Moravia and Silesia
1. *Euphorbia taurinensis*

David HLISNIKOVSÝ¹⁾ & Petr KOCIÁN²⁾

¹⁾ Sadová 605, CZ-738 01 Frýdek-Místek, e-mail: david.hlisnikovsky@email.cz

²⁾ Nerudova 5, CZ-741 01 Nový Jičín, e-mail: petr.kocian@kvetenacr.cz

Keywords: *Euphorbia taurinensis*, species distribution, alien flora, herbarium specimens, northern Moravia, Silesia, Czech Republic

Abstract. Turin Spurge (*Euphorbia taurinensis*) is an alien species which was collected in the Czech Republic for the first time in 1922. Since then it has been recorded from the southern Bohemia and southern Moravia. It has not been mentioned from the northern Moravia because it was confused with the rather similar species *E. falcata* and *E. exigua*. However, it has been present in the region at least since 1958, occurring mainly on railway tracks. The article presents the results of a revision of herbarium specimens and summarizes the historical and recent distribution of *E. taurinensis* in the northeastern part of the Czech Republic.

ÚVOD

Volný seriál Poznámky k adventivní flóře severní Moravy a Slezska si klade za cíl přinášet nové a shrnovat dosavadní poznatky o rozšíření nepůvodních taxonů vyskytujících se v zájmovém území a případně upozorňovat na důležité znaky pro jejich správné určení. Tento příspěvek se věnuje pryšci turínskému (*Euphorbia taurinensis*), který dosud v regionu nebyl rozeznáván, přičemž shrnuje výsledky revize herbářových položek zaměřovaných jednoletých pryšců z vybraných regionálních herbářových sbírek a srovnává historické a recentní rozšíření pryšce turínského na severovýchodě České republiky.

METODIKA

Taxonomické pojetí a nomenklatura jsou v souladu s aktuálním Seznamem cévnatých rostlin ČR (DANIHELKA et al. 2012), lokality jsou řazeny do fytochorionů (SKALICKÝ 1988) a čtvrtin základních polí středoevropského síťového mapování (SLAVÍK 1971), zápis souřadnic je v systému WGS-84 a herbářové zkratky jsou uvedeny v mezinárodních akronymech podle seznamu Index herbariorum (THIERS, průběžně aktualizováno). Zájmové území je určeno hranicemi Severomoravského kraje (okresy Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava-město, Přerov, Šumperk a Vsetín). Mapa rozšíření byla připravena v programu QGIS.

Ve snaze co nejlépe poznat soudobé i historické rozšíření druhu na severní Moravě a v českém Slezsku jsme provedli revizi vybraných herbářových položek herbářů: Moravského zemského muzea v Brně (BRNM), Ústavu botaniky a zoologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně (BRNU), Muzea Těšínska (CESK), Muzea Beskyd (FMM), Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně (GM), Muzea Novojičínska (NJM), Vlastivědného muzea v Olomouci (OLM), Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (OL), Slezského zemského muzea v Opavě (OP), Ostravského muzea (OSM), Ostravské univerzity (OSTR) a Muzea regionu Valašsko (VM). Mimo sběry určené jako *Euphorbia taurinensis* jsme zhlédli také položky zařazené pod jmény *E. falcata* a *E. exigua*, se kterými je *E. taurinensis* zaměňována nejčastěji. Vlastní terénní průzkum probíhal v letech 2008–2014 a zahrnoval sledování flóry železničních nádraží a větších překladových a seřaďovacích nákladních nádraží železniční dopravní cesty.

Popis

Pryšec turínský (*Euphorbia taurinensis* All., obr. 1) je v českých zemích neofytem, náležejícím do sekce *Cymatospermum* (Prokh.) Prokh. společně s našimi archeofyty – pryšcem drobným (*Euphorbia exigua*), p. srpovitým (*E. falcata*) a p. okrouhlým (*E. peplus*). Právě s těmito bývá u nás také často zaměňován – pro své srpovité zahnuté listence nejčastěji s *E. falcata*, útlým habitem (mladé rostliny, jedinci z méně úživných stanovišť) připomíná *E. exigua* a skulpturou osemení se podobá *E. peplus* (obr. 2).

Euphorbia taurinensis je jednoletá (ve Strážnici byly výjimečně sbírány rostliny zřetelně na jaře obrázející), zelená až tmavě zelená bylina s jednoduchým hlavním kořenem, mající lodyhy přímé, obvykle do 40 cm vysoké, buď rovněž jednoduché, anebo při bázi s několika vystoupavými větvemi s čárkovitě kopinatými listy. Nápadná je svými nesouměrnými zákrovními listenci vidlanů, jež jsou trojúhelníkovitě vejčité, špičaté, srpovitě zahnuté a 2–3(–4)× delší než široké. Cyathia vyrůstají v koncových i úžlabních lichookolících se 4–5 větvemi, oranžové žlásky jsou dvourohé až čtyřrohé, tobolky lysé, jen na kýlech jemně bradavčité a semena vejcovitá, šedavá, (1,5–)1,8–2,3 mm dlouhá, po celém povrchu nepravidelně prolamovaná ± okrouhlými, tmavě šedými doličky. U nás kvete od června (konce dubna v případě rostlin přezimujících) do září (CHRTEK & KŘISA 1992; vlastní pozorování).

Původní a druhotné rozšíření, rozšíření v České republice

Pryšec turínský je jihoevropsko-západoasijský druh s primárním areálem sahajícím od Pyrenejského poloostrova a jihozápadních Alp, přes hory Balkánského poloostrova a Krym až po západní Asii (FRAJMAN & JOGAN 2007).

Do střední Evropy je pouze zavlékán. Znáám je již v mnohých okolních zemích – v Polsku (RUTKOWSKI 2005; NOBIS & NOBIS 2014), Rakousku (HOHLA et al. 1998; FISCHER et al. 2008), na Slovensku (DOSTÁL & ČERVENKA 1985) i jinde. Naopak například v Německu (cf. ROTHMALER et al. 2005) a Belgii (cf. VERLOOVE 2006) zřejmě dosud schází, nebo je přehlížen.

První zmínku o jeho výskytu v České republice podávají CHRTEK & KŘISA (1970), a to na základě revize sběru V. Skalického, jenž jej sbíral v červenci roku 1959 v železniční stanici Pačejov poblíž Horažďovic v jižních Čechách (označeno „*E. falcata* L. ?“). V téže oblasti z železniční tratě Jetenovice – Pačejov – Milčice – Nekvasovy je opakovaně a dodnes hlášen: například roku 1986 J. Kirschnerem z Nekvasov a M. Králem z Milčic u Pačejova (NESVADBOVÁ & SOFRON 1996) a roku 2007 z Jetenovic (PAULIČ 2008). Tato oblast mezi Horažďovicemi a Nepomukem je v Čechách zároveň jediná, odkud je pryšec turínský znám (cf. DANIHELKA et al. 2009).

Pět let po zprávě J. Chrtka s B. Křisou informují M. Smejkal s M. Dvořákovou o dalších sběrech téhož druhu, tentokrát z Moravy, přesněji z okolí brněnských Hádů. Nejstarší sběr pochází již z roku 1922 a byl také označen jako *Euphorbia falcata* L. (1922 leg. A. Wildt, BRNM; SMEJKAL & DVOŘÁKOVÁ 1975). Nato píší, že v letech šedesátých, v týchž místech na severu Brna, sbírali pryšec turínský rovněž F. Kühn (1967, 1968, 1969 leg. F. Kühn, BRNU; KÜHN 1967, 1970) a F. Dvořák (1969 leg. F. Dvořák, BRNU). První jmenovaný rostliny nazývá *E. segetalis* L., druhý pak *E. falcata* L. (položkám scházejí Smejkalovy revizní štítky). Dále SMEJKAL & DVOŘÁKOVÁ (1975) informují, že se jim podařil výskyt pryšce turínského na Hádech ověřit (1974 leg. M. Smejkal, BRNU), a že témuž druhu patrně náleží Kühnova zmínka o výskytu *E. segetalis* L. mezi obcemi Čejč a Čejkovice na Hodonínsku (KÜHN 1967). Příslušný dokladový materiál jim nebyl

k dispozici, a tudíž nebyla tato domněnka potvrzena. Nám se sice tyto Kühnovy sběry z Hodonínska zhlédnout podařilo, avšak jejich stav již revizi neumožňuje. Předpokládáme však, že se jedná skutečně o pryšec turínský, poněvadž jej Kühn zmiňuje pod stejným jménem jako pryšec, který sbíral na Hádech (KÜHN 1967, cf. SMEJKAL & DVOŘÁKOVÁ 1975).

Další uveřejněný nález z Moravy pochází až z přelomu tisíciletí z Velké nad Veličkou (1999, 2000 leg. Jongepierovi, OLM; JONGEPIER 2004), kde je také opakovaně potvrzován (JONGEPIER 2004; 2008 leg. K. Fajmon, BRNU; K. Fajmon 2014, písemné sdělení).

Mezitím byl však sbírán ve Starém Městě u Uherského Hradiště (1970 leg. E. Burša, OP) a nedávno též (nezvykle přezimující rostliny) ve Strážnici (2009 leg. J. W. Jongepier, BRNU), avšak nebyl spolehlivě rozeznán.

Výskyt na území severní Moravy a Slezska

Až nynější revize ukázala, že se pryšec turínský vyskytuje také v zájmovém území, a to minimálně od roku 1958, kdy byl nalezen v Ostravě-Třebovicích (1958 leg. Z. Kilián, OP; 1965 leg. Z. Kilián, OSM). Později byl sbírán také v Třinci (1960 leg. Z. Kilián, OP), v Jistebníku (1960 leg. Z. Kilián, OP), opakovaně v Polance nad Odrou (1960 leg. Z. Kilián, OP; 1964 leg. Z. Kilián, OSM; 1965 leg. F. Zbytek, OSM; 1966 leg. Z. Kilián, OP, NJM; 1967 leg. Z. Kilián, OSM; 1969 leg. Z. Kilián, FMM), v Hlučíně (1971 leg. Z. Kilián, OP), Opavě-Kylešovicích (1972 leg. J. Duda, OLM, OP) a Opavě-Komárově (1976 leg. Z. Kilián, OP).

Nám se jej nyní podařilo potvrdit na vícero místech v Polance nad Odrou (2013 leg. D. Hlisnikovský, FMM) a nově nalézt v Hranicích (2012 leg. P. Kocián, BRNU), Ostravě-Svinově (2013 leg. D. Hlisnikovský, FMM) a v centru Opavy (2014 leg. D. Hlisnikovský et P. Kocián, FMM). Na zbývajících historických lokalitách v regionu jsme v pátrání po tomto pryšci úspěšní nebyli.

Níže systematicky shrnujeme všechny nalezené položky ze severovýchodu ČR, jež přiřazujeme k *E. taurinensis*, včetně našich recentních nálezů:

74b. Opavská pahorkatina

- 6073c Opava (distr. Opava): okraj nádraží Opava-východ, cca 0,6 km JV od nádražní budovy, 49°55'52,9"N, 17°54'55,8"E, 250 m n. m., patrně jediný exemplář o třech prýtech (1.V.2014 leg. D. Hlisnikovský et P. Kocián, FMM s. n.).
- 6073c Opava (distr. Opava): dráha k nádraží Opava-východ, cca 1,0 km JV od nádražní budovy, 49°55'46,1"N, 17°55'10,0"E, 250 m n. m., cca 20 exemplářů z podstatné části poškozených herbicidy (1.V.2014 foto D. Hlisnikovský et P. Kocián).
- 6073c/d Opava-Kylešovice (distr. Opava): „Opp. Opava: in rudertis /prius loca arenosa/ apud vicum Kylešovice“ [město Opava: na rumišťích /předně na písčitých místech/ při vsi Kylešovice] (10.VII.1972 leg. Jirí Duda ut *E. falcata*, OP-158569, OLM-86804; 2013 et 2014 rev. D. Hlisnikovský).
- 6073d Opava-Komárov (distr. Opava): na železničním náspu (19.VII.1976 leg. Z. Kilián ut *E. exigua*, FMM-8456, OP-148457; 2013 rev. D. Hlisnikovský).
- 6175a Hlučín (distr. Opava): na okraji pole na Vinné hoře (7.VII.1971 leg. Z. Kilián ut *E. falcata*, OSM-9324; 2014 rev. D. Hlisnikovský).

76a. Moravská brána vlastní

- 6472a Hranice (distr. Přerov): železniční stanice Hranice na Moravě, odstavná kolej, 0,5 km JZ od staniční budovy, 49°33'45,9"N, 17°44'03,9"E, 275 m n. m., 6 ex. (16.VI.2012 leg. P. Kocián, BRNU s. n.).

83. Ostravská pánev

- 6175c Ostrava-Třebovice (distr. Ostrava-město): mezi kolejnicemi u nádraží v Třebovicích (6.VII.1958 leg. Z. Kilián ut *E. exigua*, OP-71427; 2013 rev. D. Hlisenkovský).
- 6175c Ostrava-Třebovice (distr. Ostrava-město): železniční násep (8.V.1965 leg. Z. Kilián ut *E. exigua*, OSM-1627; 2014 rev. D. Hlisenkovský).
- 6175c Ostrava-Svinov (distr. Ostrava-město): jihovýchodní okraj železniční stanice, cca 0,5 km J od nádražní budovy, 49°49'00,1"N, 18°12'30,9"E, 212 m n. m., několik desítek ex. (20.VI.2013 leg. D. Hlisenkovský, FMM s. n.).
- 6274d Jistebník (distr. Nový Jičín): na nádraží (VI.1960 leg. Z. Kilián ut *E. exigua*, OP-166193; 2013 rev. D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): na zarostlém železničním náspu na železniční zastávce (30.XI.1960 leg. Z. Kilián ut *E. falcata*, OP-115302; 2013 rev. D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): na železničním náspu (13.VIII.1964 leg. Z. Kilián ut *E. falcata*, OSM-1626; 2014 rev. D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): na železničním náspu (VIII.1965 leg. F. Zbytek ut *E. falcata*, OSM-10627; 2014 rev. D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): na zarostlém kamenitém místě na železniční zastávce (30.VI.1966 leg. Z. Kilián ut *E. falcata*, OP-117029; 2013 rev. D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): na zarostlém kamenitém náspu na železniční zastávce (30.IX.1966 leg. Z. Kilián ut *E. falcata*, NJM-2753; 2013 rev. D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): na železničním náspu (1.IX.1967 leg. Z. Kilián ut *E. falcata*, OSM-1625; 2014 rev. D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): na železničním náspu (VIII.1969 leg. Z. Kilián ut *E. falcata*, FMM-574, FMM-579; 2013 rev. D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): východní lem správních budov výhybny, cca 1,0 km SSV od osobního nádraží v Polance, 49°47'16,3"N, 18°11'38,5"E, 216 m n. m., cca 20 ex. (24.V.2013 leg. D. Hlisenkovský, FMM s. n.); ibid. několik desítek ex. (17.VIII.2014 foto D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): severozápadní okraj výhybny, cca 1,7 km SSV od osobního nádraží v Polance, 49°47'36,0"N, 18°11'47,5"E, 216 m n. m., několik desítek ex. (18.VII.2013 foto D. Hlisenkovský).
- 6275a Polanka nad Odrou (distr. Ostrava-město): severovýchodní okraj výhybny, cca 1,5 km SSV od osobního nádraží v Polance, 49°47'30,3"N, 18°11'46,8"E, 216 m n. m., několik desítek ex. (18.VII.2013 foto D. Hlisenkovský).

84a. Podbeskydská pahorkatina

- 6277d Třinec (distr. Frýdek-Místek): na rudišti v Třinci (VI.1960 leg. Z. Kilián ut *E. exigua*, OP-117033; 2013 rev. D. Hlisenkovský).

Výskyt mimo zájmové území

Vzhledem ke skutečnosti, že jsme v navštívených herbářích revidovali také několik sběrů pocházejících z oblastí mimo zájmové území, shrnujeme zde i tyto položky:

16. Znojemsko-brněnská pahorkatina

- 6765d Brno-Černá Pole (distr. Brno-město): zahr. kolonie, z odpadu čist. vlny [sic!] (X.1968 leg. F. Kühn ut *E. segetalis*, BRNU-461236; 2014 rev. D. Hlisenkovský; KÜHN 1970).
- 6765d Brno-Obřany (distr. Brno-město): rumiště podél Svitavy (20.VIII.1969 leg. F. Dvořák ut *E. falcata*, BRNU-439140; 2013 rev. D. Hlisenkovský).

18b. Dolnomoravský úval

- 6970b Staré Město (distr. Uherské Hradiště): ojedinele na kamenité dlažbě u železničního mostu přes řeku Moravu (VII.1970 leg. E. Burša ut *E. falcata*, OP-128206; 2013 rev. D. Hlisenkovský).
- 7169b Strážnice (distr. Hodonín): železniční nádraží, kolejiště (24.IV.2009 leg. J. W. Jongepier ut „*E. cf. exigua*, trvalé rostliny → *E. taurinensis*?“ [sic!], BRNU-613284; 2013 rev. J. Danihelka).

19. Bílé Karpaty stepní

- 7171a Velká nad Veličkou (distr. Hodonín): nádraží, okraj skládky dřeva (23.VIII.1999 leg. Jongepierovi ut *E. exigua*, OLM-145289; 2014 rev. D. Hlisenkovský).
- 7171a Velká nad Veličkou (distr. Hodonín): nádraží, železnice (24.VII.2000 leg. Jongepierovi; OLM-143250; JONGEPIER 2004).
- 7171a Velká nad Veličkou (distr. Hodonín): železniční nádraží, kolejiště 1. koleje asi 100 m SSZ od hlavní nádražní budovy (18.VII.2008 leg. K. Fajmon, BRNU s. n.); ibid. 20 trsů (5.VI.2014 not. K. Fajmon).

20b. Hustopečská pahorkatina

- 6765d Brno-Maloměřice (distr. Brno-město): „Äcker am Hadiberg bei Brünn“ [pole na Hádech u Brna] (VIII.1922 leg. A. Wildt ut *E. falcata*, BRNM-6554/26; 1974 rev. M. Smejkal; SMEJKAL & DVOŘÁKOVÁ 1975).
- 6765d Brno-Maloměřice (distr. Brno-město): „in monte Hády, expositio australis, in solo calcareo, in agro sub Hordeum distichon sparse, 290 m super mare“ [na vrchu Hády, jižní expozice, na vápenaté půdě, řídce v poli pod ječmenem dvouřadým] (15.VI.1969 leg. F. Kühn ut *E. segetalis*, BRNU-443791; 2014 rev. D. Hlisenkovský; KÜHN 1970).
- 6765d Brno-Maloměřice (distr. Brno-město): „locis graminosis vastisque ad viam publicam in declivi occident. collis Hády supra stationem viae ferreae Brno-Maloměřice, cca 280 m“ [zpustlá travnatá místa u veřejné cesty na západních svazích vrchu Hády nad železniční stanicí Brno-Maloměřice] (1.IX.1974 leg. M. Smejkal; BRNU-450496; SMEJKAL & DVOŘÁKOVÁ 1975).
- 6765d Brno-Obřany (distr. Brno-město): pod drtičem kamene na Hádech při silnici, asi 40 rostlin (5.VII.1967 leg. F. Kühn ut *E. segetalis*, BRNU-437684; 2014 rev. D. Hlisenkovský; KÜHN 1967).
- 7067d Čejč/Čejkovice (distr. Hodonín): „Inter pagos Čejč et Čejkovice, in agris, ad septentr. ab cotae 262, in uno loco copiose“ [mezi obcemi Čejč a Čejkovice, v poli, severně od kóty 262, v jednom místě hojně] (13.VII.1963 leg. F. Kühn

ut *E. segetalis* [již nerevidovatelné položky, náležející velmi pravděpodobně k *E. taurinensis*]; BRNU-419589, BRNU-419726; KÜHN 1967).

36b. Horažďovicko

6647b Jetenovice (distr. Klatovy): loučka u nádraží (9.VII.1986 leg. Hlobilová, OLM -116806).

Ekologie

V sekundárním areálu mimo Mediterán je pryšec turínský, stejně jako u nás, nalézán výhradně v synantropních biotopech, převážně v kolejistích na železničních svrčcích. Vzácně, a to nikoli recentně, byl zaznamenán jakožto přicestní ruderál mimo přímý kontakt se železnicí (Opava-Kylešovice), anebo jako segetál v polních kulturách (Hlučín). Balochoricko-agerochorické šíření, kdy vysychající plůdky vystřelují semena, jež pak ulpívají ve škvírách projíždějících vlakových souprav, snadno vysvětluje kumulaci zaznamenaných výskytů na dráze Jistebník – Polanka nad Odrou – Ostrava-Svinov – Ostrava-Třebovice.

Na třech námi zaznamenaných lokalitách (Hranice, Opava, Ostrava-Svinov), se pryšec vyskytoval v málo početných populacích v extenzivně využívaných částech nádraží, pouze v Polance nad Odrou utvářel souvislejší populace o mnoha desítkách jedinců na třech protilehlých místech polanecké výhybny.

Způsob, jakým se na území severní Moravy pryšec turínský dostal, si lze poměrně snadno vysvětlit přímým spojením Polanky nad Odrou a Třince (s nyní rusko-ukrajinským) poloostrovem Kerč, kde se *E. taurinensis* přirozeně vyskytuje, a odkud se k nám dovážela nečištěná rudná hlína pro někdejší Vítkovické železářny Klementa Gottwalda a Třinecké železářny (vyčteno z Kiliánových sched). Při polanecké výhybně se hlíny vyklápěly (přesně zde: 49°47'12"N, 18°11'51"E), a právě tady někde jej také Kilián sbíral nejčteněji.

Podobně jako jiné pryšce bývá i *E. taurinensis* napadána rzí *Melampsora euphorbiae* (Ficinus & C. Schub.) Castagne, kterou jsme na populacích v Polance nad Odrou opakovaně pozorovali a již nám determinoval P. Kokeš (Vyškov).

Poznámky k determinaci

Ve většině případů bývá *Euphorbia taurinensis* zaměňována s *E. falcata*, jež má však zákrovní listénce ± stejně dlouhé jako široké (*E. taurinensis* je má výrazně delší než širší) a která jen výjimečně opouští typická stanoviště, jimiž jsou pole termofytika. Méně často jsme se setkali s tím, že útlé rostliny *E. taurinensis* byly zaměněny s *E. exigua*, která však nemá zákrovní listénce srpovitě zahnuté. A ačkoli habituální záměna s běžným druhem *E. peplus* není příliš pravděpodobná, jsou si podobna jejich semena svou skulpturou osemení. *E. taurinensis* má semena po celém povrchu nepravidelně prolamovaná ± okrouhlými, tmavě šedými doličky, kdežto u *E. peplus* podobné doličky na ventrální straně semen splývají ve dvě souběžné brázdy. Mimo to jsou semena *E. peplus* proti *E. taurinensis* takřka poloviční (obr. 2).

ZÁVĚR

Výsledkem revize herbářů je 31 položek druhu *E. taurinensis* z osmi fytochorionů Moravy a Slezska (a jeden doklad z Čech), z čehož pouze 4 sběry byly správně determinovány jakožto *E. taurinensis*. Další položky předmětného druhu by mohly být například v Pardubicích (MP), kam Zdeněk Kilián zasílal Františku Procházce velké množství svých nálezů.

Rozšíření pryšce turínského na severovýchodě České republiky (obr. 3) má již delší než pětapadesátiletou historii a míra současného výskytu dává tušit, že kontinuální. Jeho dosavadní „přehlížení“ je vysoce pravděpodobně zapříčiněno jednak chabým povědomím o taxonu samotném, ale též nedostatečnou znalostí vzácného teplomilného a na severu Moravy scházejícího pryšce srpovitého (*E. falcata*), se kterým sdílí jeden z nejnapadnějších znaků – srpovitě zahnuté listénce. Lze předpokládat, že se vyskytuje častěji, než zde shrnujeme, neboť biotopy, které osídluje, nejsou floristy v návštěvách preferovány, a tudíž nebývá běžněji dokladován. Po takřka sto letech výskytu v České republice se na biotopy železničních tratí Horažďovicka, Hodonínska a Ostravska adaptoval natolik, že smí být považován za druh naturalizovaný, tedy epekofyt. Doposud byl hodnocen v kategorii „přechodně zavlekaný nebo přechodně zplaňující druh“, čili efemerofyt (PYŠEK et al. 2012).

Poděkování. Za přínosné připomínkování rukopisu jsme vděční recenzentům Janu Wilhelmu Jongepierovi a Karlu Fajmonovi, Aleši Sedláčkovi děkujeme za nafocení semen a Petru Kokešovi za determinaci rzí.

LITERATURA

- DANIELKA J., CHRTEK J. jr. & KAPLAN Z. 2012: Checklist of vascular plants of the Czech Republic. *Preslia*, 84: 647–811.
- DANIELKA J., PETŘÍK P. & WILD J. (eds) 2009: Databanka flóry České republiky [online]. Dostupné z WWW: <<http://florabase.cz/databanka/>> [cit. 11.VI.2014].
- DOSTÁL J. & ČERVENKA M. 1985: Velký klíč na určování vyšších rostlin I. Štátní pedagogické nakladatelství, Bratislava, 775 pp.
- FISCHER M. A., OSWALD K. & ADLER W. 2008: Exkursionsflora für Österreich, Liechtenstein und Südtirol, Land Oberösterreich. Biologiezentrum der Oberösterreichischen Landesmuseen, Linz, 1392 pp.
- FRAJMAN B. & JOGAN N. 2007: Mlečky (rod *Euphorbia*) Slovenije. *Scopolia*, 62: 1–68.
- HOHLA M., KLEESADL G. & MELZER H. 1998: Floristisches von den Bahnanlagen Oberösterreichs. *Beiträge zur Naturkunde Oberösterreichs*, 6: 139–301.
- CHRTEK J. & KŘÍSA B. 1970: *Euphorbia taurinensis* All. – nový adventivní druh v ČSSR. *Zprávy Československé Botanické Společnosti*, 5: 84–86.
- CHRTEK J. & KŘÍSA B. 1992: *Tithymalus* Gaertner – pryšec. In: HEJNÝ S. & SLAVÍK B. (eds): Květena České republiky 3. Academia, Praha, pp. 321–346.
- JONGEPIER J. W. 2004: *Euphorbia taurinensis* All. In: PROCHÁZKA F., HADINEC J. & LUSTYK P. (eds): *Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae* III. *Zprávy České Botanické Společnosti*, 39: 88.
- KÜHN F. 1967: Nálezy vzácných nebo zavlečených rostlin na Moravě. *Práce Botanického a Zoologického Klubu Přírodovědného v Brně*, (1966): 19–20.
- KÜHN F. 1970: Nálezy vzácných nebo zavlečených rostlin na Moravě II. *Práce Botanického a Zoologického Klubu Přírodovědného v Brně*, (1970): 25–28.
- NESVADBOVÁ J. & SOFRON J. 1996: Floristický kurz ČSBS v Blovicích (5.7.–12.7.1986). *Sborník Západočeského Muzea v Plzni, Příroda*, 94: 23–48.
- NOBIS A. & NOBIS M. 2014: *Euphorbia taurinensis* All. (Euphorbiaceae). In: NOBIS M., NOWAK A., NOBIS A., PASZKO B., PIWOWARCZYK R., NOWAK S., PLÁŠEK V.: Contribution to the flora of Asian and European countries: new national and regional vascular plant records. *Acta Botanica Gallica*, 161: 85.
- PAULIČ R. 2008: *Euphorbia taurinensis* All. In: HADINEC J. & LUSTYK P. (eds): *Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae* VII. *Zprávy České Botanické Společnosti*, 43: 276.

- PYŠEK P., DANIHELKA J., SÁDLO J., CHRTEK J. jr., CHYTRÝ M., JAROŠÍK V., KAPLAN Z., KRAHULEC F., MORAVCOVÁ L., PERGL J., ŠTAJEROVÁ K. & TICHÝ L. 2012: Catalogue of alien plants of the Czech Republic (2nd edition): checklist update, taxonomic diversity and invasion patterns. *Preslia*, 84: 155–255.
- ROTHMALER W., JÄGER E. J. & WERNER K. 2005: *Exkursionsflora von Deutschland*, Band 4, Gefäßpflanzen: Kritischer Band. Ed. 10. Spektrum, Heidelberg & Berlin, 980 pp.
- RUTKOWSKI L. 2005: *Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 812 pp.
- SKALICKÝ V. 1988: Regionálně fytogeografické členění. In: HEJNÝ S. & SLAVÍK B. (eds): *Květena České socialistické republiky 1*. Academia, Praha, pp. 103–121.
- SLAVÍK B. 1971: Metodika síťového mapování ve vztahu k připravovanému fytogeografickému atlasu ČSR. *Zprávy Československé Botanické Společnosti*, 6: 55–62.
- SMEJKAL M. & DVOŘÁKOVÁ M. 1975: K výskytu *Euphorbia taurinensis* All. na Moravě. *Zprávy Československé Botanické Společnosti*, 10: 33–35.
- THIERS B., průběžně aktualizováno: *Index Herbariorum: A global directory of public herbaria and associated staff* [online]. New York Botanical Garden's Virtual Herbarium. Dostupné z WWW: <<http://sciweb.nybg.org/science2/IndexHerbariorum.asp>> [cit. 1.X.2014].
- VERLOOVE F. 2006: Catalogue of neophytes in Belgium (1800–2005). *Scripta Botanica Belgica*, 39: 1–89.

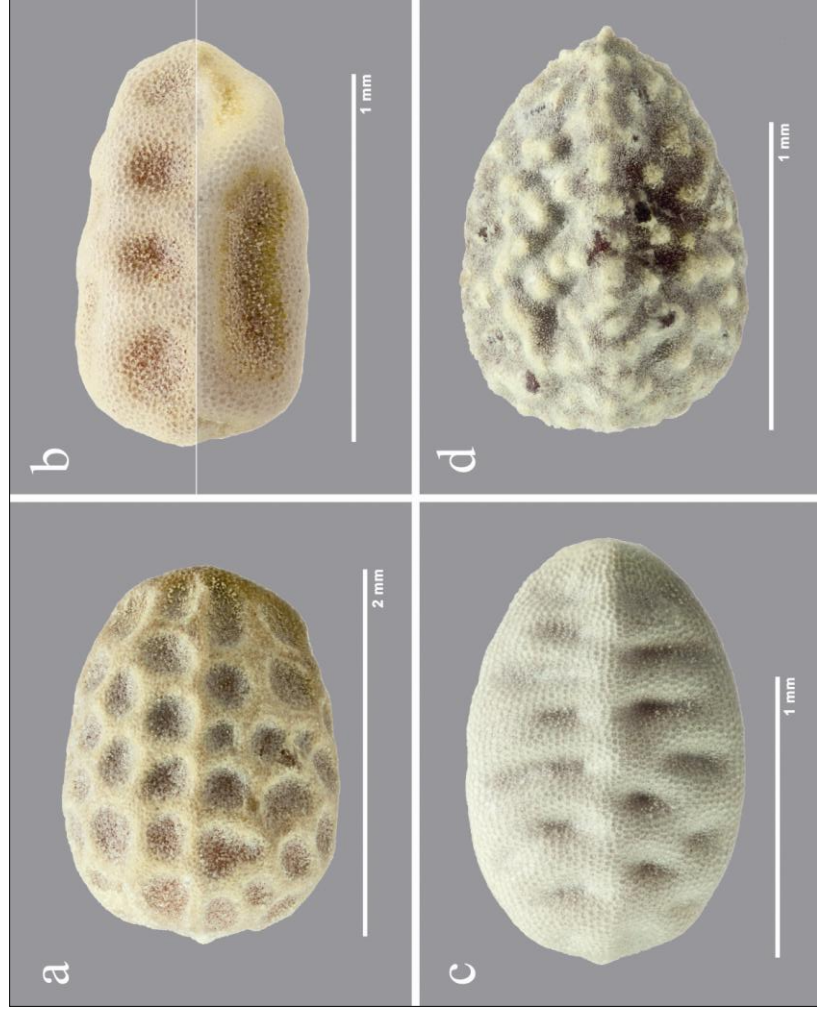
Obr. 1. Pryšec turínský (*Euphorbia taurinensis*): a – habitus středně vzrostlé rostliny, b – srpovitě zahnuté listénce pod květenstvím, c – tobolka, d – typické stanoviště – kolejíště (30.VI.2013; železniční nádraží Hranice na Moravě) (foto P. Kocián)

Fig. 1. Turin Spurge (*Euphorbia taurinensis*): a – medium-grown plant, b – falcate bracts below the inflorescence, c – capsule, d – typical habitat – railway tracks (30.VI.2013; railway station Hranice na Moravě) (photo by P. Kocián)

88 Obr. 2. Semena: a – pryšce turínského (*Euphorbia taurinensis*), b – p. okrúhlého (*E. pepplus*), c – p. spovitého (*E. falcata*), d – p. drobného (*E. exigua*) (foto A. Sedláček)

Fig. 2. Seeds: a – Turin Spurge (*E. pepplus*), b – Petty Spurge (*E. falcata*), c – Sickle Spurge (*E. falcata*), d – Dwarf Spurge (*E. exigua*) (photo by A. Sedláček)

Obr. 3. Rozšíření pryšce turínského (*Euphorbia taurinensis*) na severovýchodě České republiky. Černé kolečko – druh zaznamenán po roce 2000, šedý kosočtverec – druh zaznamenán před rokem 2000, prázdné kolečko – druh nezaznamenán

Fig. 3. Distribution of Turin Spurge (*Euphorbia taurinensis*) in the northeastern part of the Czech Republic. Black circle – species recorded from 2000 onwards, grey diamond – species recorded before 2000, empty circle – species not recorded

